

Авраам – богољубиви пријатељ Божији

Вера као победа над смрћу

Јован Благојевић

Вером је Авраам принео Исаака
 када је био кушан,
 и јединца је приносио
 који је примио обећања,
 коме је речено:
 по Исааку назваће ти се потомство.
 Помислио је
 да је Бог кадар и из мртвих васкрсавати;
 зато га је и добио као слику.

Јевр 11,17-19

Последњи детаљ старозаветних приповести о Аврааму који је коришћен у *Химни Вере* је *жртововање Исаака*, драматични одељак Пост 22:1-16. Авраам се суочава са великим захтевом, а библијски приповедач употребом реторичке градиције постиже снажан ефекат. Авраам треба да на Морији принесе на жртву: свог сина, и то јединца, љубљенога, у којем је требало *да му се умножи ѿшомство*. Била је то коначна и највећа провера Авраамове вере, искушење које пркоси логици. Међу примерима које наводи писац *Химне*, једино се за Авраама каже да је *кушан од Бога* (уп. Сир 44,20; 1Мац 22,52). Ниједан од великана вере није доживео нешто

што је упоредиво са овим моментом живота праоца Авраама.

Жртвовање деце божанствима била је уобичајена пракса народа древног Оријента. Авраамов Бог је, међутим, био другачији. То није Бог древних вавилонских митова који је убијао и сопствену децу, па су му стога прихватљиве жртве туђе деце; нити је то божанство хананских култова плодности који су подразумевали да је жртва (плода, стоке и деце) семе којим се обезбеђује божанска заштита. Авраамов Бог га је позвао да изађе из такве религијске средине и да свету представи једног сасвим другачијег Бога: Бога који даје потомство онда када се човек потомству више не може надати.

Тај Бог, сада, тражи оно што је Авраму највредније, сина којим је непосредно условљено обећање о безбројном потомству. Тема обећања је истакнута у 17б-18. Авраам је примио обећање и прихватио је одговорност да буде посредник реализовања тог обећања у историји. Средство реализовања био је Исаак. Божански захтев је представљао жесток изазов Авраамовој логици и вери (Рим 9,7.10; Гал 4,28), али се он није двоумио. Његов одговор је био коначан, а његова вера је издржала дуг, тродевни, пут, најтежи пут у Авраамовом животу. Драматичност је истакнута дијалогом који Авраам и Исаак воде приступајући месту жртвоприношења, коначној тачки у невероватном сукобу послу-

шности и љубави (Пост 22,7.8). У пресудном тренутку, када је Аврам подигао нож да би усмртио Исаака, *Анђео Госиодњи* га зауставља, саопштава му да се његова вера показала ненадмашном у кушању (Пост 22,11-12) и потврђује савез између Бога и Авраама (Пост 22,16). Богато ванбиблијско јеврејско предање и Нови Завет у овом догађају препознају, како врхунац Авраамове вере, тако и врхунац Божијег савезништва са њим (Јевр 6,12.13; 11,17-19).

Авраам је спречен да жртвује сина, али је чин жртвоприношења завршен јер Авраам *свезавши сина и ѿложивши га на жртивена дрва, у својој души већ га је ипринео на жртиву* (Кирило Јерусалимски). Атанасије Велики пише да је у приношењу сина, Авраам *исказао хвалу Сину Божијем. Када га је Госиод одвраћавши од жртивовања Исаака, Авраам је уледао Месијину жртиву у овну којега је одмах ипринео као жртиву Боју...*

Праотац Авраам има значајно место у богослужбеним текстовима. Описан

Морија је древно култно место које се у јеврејском предању сматрало местом Адамовог жртвеника, смрти и доцнијег јерусалимског храма. Хришћани је повезују са Голготом. Етимолошки, *Морија* значи визија Јахвеа, али се то име мења у *Јахве ће се постарати*, на бази нарације из Пост 22 чиме се показује да је нарација имала за циљ, између осталог, да ојача веру у Божији промисао. Приповест о Исааковој жртви била је предање које је омогућавало да се препозна етиологија култног места. Преносило се у светишту и служило је као подстрек ходочасницима који су светиште походили.

У јеврејском ванбиблијском предању наведени одељак Постања назива се акведах (= везивање, уп. Пост 22,9) и основа је за богато акведах предање које садржи много више датала него сам библијски наратив. Ретроспектива у *Химни вере* засигурно је дубоко укоренена у овом ванбиблијском предању, пре свега у оном његовом делу који је преузет из синагогалног богослужења јеврејске дијаспоре првог века.



1 Жртвовање Исаака, фреска из 13. века

2 Жртвеник - фигура из Ура направљена око 2500. година пре Христа; приказује зооморфно божанство коме су приношене људске жртве

Још је Филон Александријски говорио да је Авраамово жртвовање Исаака било испуњено због непокебљиве намере да га изврши. То исто се препознаје и у Јевр 11,17 где је Авраамов поступак жртвовања описан прошлим временом – он га је већ учинио, оно је било готова реалност.

је као *бољубиви иријашељ Божији који је изабран да буде наследник светиња и коме је објављен сам Христос*; као *лествица* која води од земље ка небу, из смрти у живот, те је стога и *ираошац вере наше*. Црква је Авраамово (свештено) служење нарочито представила у својим литургијама на којима верни моле од Бога да прими њихове молитве као *жртву Авраамову на врху иланине*.

Историјско-културолошки контекст помаже да разумемо битну димензију библијске нарације. У халдејским земљама, из којих је Авраам потицао, божанство коме су се приносила деца представљано је ликом овна који је ослоњен на жбун. Библијски писац је свесно преокренуо митолошки приказ противећи се култу који је тражио људске жртве образујући изразито хуманистички одељак који подцртава вредност људског живота.

Жртвовање Исаака је и реакција на изопаченост древног култа, и типолошко месијанско пророчанство чији је смисао изражен тврдњом да је Авраам *помислио да је Бој кадар и из мртвих васкрсавати; зашто та је и добио као слику* (Јевр 11,19). Авраам је, упркос свакој логици, веровао да је Бог способан да испуни обећање о потомству кроз Исаака. Тематска веза између ст. 11-12 и 17-19 сугерише да је Авраам у чудесном рођењу Исаака искусио Бога као животодавца, те да је веровао да и сада Бог може да укине смрт и да ни смрт не може надјачати Божију

моћ. Употребљена формулација је вероватно део ранохришћанског *Верују*. Употребљен значајни термин *ираслика* (уп. Јевр 9,8-9) каузалном речцом *зашто* повезан је са вероисповедањем (уп. Јевр 2,17; 3,1; 7,25; 9,18). У литургијском предању синага (*Молићиви блајосиљања*) говори се како је Исаак, када је враћен Аврааму, заједно са оцем узвикнуо *Блајословен Бој који васкрсави из мртвих*. Тако се пажња изнова усмерава не на Авраама, него на Бога који је веран својим обећањима. Конструкција показује да је писац сматрао да је Авраамово поверење у Божију моћ резултирало тиме што је примио Исаака натраг *као ираслику*. Израз означава прошлост која је слика долазеће стварности те је стога Авраам прихватио Исаака са жртвеног олтара као слику будућег и коначног васкрсења мртвих, али и као слику Христа који је гарант тог васкрсења. Типолошко-христолошку егзегезу следе оци Цркве. Климент Александријски каже да је *Исаак иши Госјода као дејшеја... Исаак је био жртва као што је био Госјод... носио је дрво за жртву, као што је Госјод носио крст... збој штоа што није био убијен, Исаак је назначио Божанство (божанску природу) Госјода. Јер, после Свој појреба Исус је појдигнуј (из мртвих), уз што остављајући смртине муке иза себе, баш као Исаак што је избегао жртву*.

Авраам је пример величанствене вере и безрезервне спремности на жртву (Рим 8,32; 6,5), која не тражи објашње-

ње за божанске захтеве и поступке. *Моријским искушењем* крунисано је божанско вођење Авраама кроз узрастање у *послушној* вери. Термин *послушати*, у *Химни вере* је употребљен да опише одговор Авраама на Божији позив да напусти живот у Халдеји. Показује да су све касније жртве и послушности Авраамове садржане у Авраамовој спремности да одговори Божијем иницијалном позиву. Оригинална употреба тог термина у контексту *жртвовања Исаака* сугерише да су у тој жртви све дотадашње победе и жртве и свештена дела Авраамова добиле коначни исказ и потврду. Авраам је о својој вери више сведочио делима него речима, а та дела била су дела свештенослужења иза којих су као неми, али ипак веома гласни сведоци, остајали олтари које је овај праотац подизао путујући Хананом и *иризавајући име Госјодне*.

Писац Посланице закључује своју ретроспективу о Аврааму истицањем његовог последњег свештенослужитељског дела. Том делу се придружују и учесници богослужбених сабрања поменути молитвама које истовремено представљају и позив вернима да се успну на *Морију* и да своја животна искушења, апатију и очај, превазиђу верујући у победу живота потврђену Христовим васкрсењем као коначном потврдом вредности људског живота и његове неразоривости, али и да искажу ту веру спремношћу на жртву саображавајући се Христовој жртви. ■■

